

Κυριάκος Μάτσης: Προσωπογραφία μιας άλλης λογικής

Σχεδόν ταυτόχρονα με το άρθρο αυτό, έχει κυκλοφορηθεί το καλαίσθητο βιβλίο «Κυριάκος Μάτσης: Η φυσιγνωμία ενός στοχαστή που τάχθηκε στον Αγώνα της ΕΟΚΑ» από την Δόξα Κωμοδρόμου και τις Εκδόσεις Colibris Print & Publishing Solutions Ltd. Προτού αναδιπλώσω οποιαδήποτε κοινωνιολογική ερμηνεία για το παράδειγμα του ανθρώπου Κυριάκου Μάτση με αφορμή τα 60 χρόνια από τον ανταποικιακό αγώνα της ΕΟΚΑ, οφείλω προηγουμένως να προβώ σε σύντομη εκτίμηση του αξιόλογου συγγραφικού αυτού εγχειρήματος, καθότι είχα την ευκαιρία να το μελετήσω προτού ακόμη εκδοθεί. Η διάχυτη προσπάθεια της συγγραφέως να συλλάβει παραστατικά με τη γραφίδα πτυχές του Κυριάκου Μάτση «από το Παλαιχώρι όπου γεννήθηκε, τη Θεσσαλονίκη όπου σπούδασε μέχρι το Δίκωμο όπου άφησε την τελευταία του πνοή», είναι πραγματικά αξιέπαινη. Έμμεσα διαφαίνεται ότι η συγγραφέας ασχολείται εμπειρικά με το θέμα αρκετά χρόνια τώρα και επομένως συνάγεται ότι η έκδοση του όλου έργου αποτελεί καταστάλαγμα ώριμης σκέψης. Το λογοτεχνικό ύφος που ακολουθείται στα διάφορα κεφάλαια, όπως αυτά αναπτύσσονται δημοσιογραφικά με εξελικτική αλληλουχία, διασταυρώνεται με παράθεση σωρείας παραπομπών και υλικού. Τα επίσημα έγγραφα, τα ημερολόγια, τα χειρόγραφα κείμενα του ήρωα, τα άπλετα φωτογραφικά στιγμιότυπα, η πληθώρα προσωπικών μαρτυριών που συγκεντρώθηκαν, προδηλώνουν αμέτρητες ώρες εξαντλητικής δευτερογενούς έρευνας για την περιεκτική και τεκμηριωμένη σύνθεση του ουσιώδους αποτελέσματος μέσα από σχετική υφιστάμενη βιβλιογραφία. Θα αρκεστώ όμως σε αυτές τις παρατηρήσεις, αφήνοντας το τελικό συμπέρασμα στην κρίση του αναγνώστη, ώστε να συνεχίσω με έναν διαφορετικό απολογισμό.

Για τον Κυριάκο Μάτση κατά καιρούς έχουν εκφραστεί διάφορες απόψεις. Έχουν γραφεί και συνεχίζουν να γράφονται ουκ ολίγα. Πολλές φορές ίσως και με κάποια δόση λογοτεχνικής υπερβολής ή άλλως πως. Τούτο δεδομένου ότι ήδη από τα μαθητικά του χρόνια, αλλά και κατά τη διάρκεια του ένοπλου αγώνα στα 1955-59 –αφότου είχε μνηθεί- για απελευθέρωση της ιδιαίτερης του πατρίδας από την αποικιοκρατική μηχανή, ήταν έντονα πολιτικοποιημένος. Οι λίγες γραμμές που ακολουθούν δεν στοχεύουν να προστεθούν στη σωρεία υφιστάμενων κειμένων, ούτε να μιλήσουν για κανέναν ήρωα, αλλά ούτε και για καμιά κομματική φόρμα. Στοχεύουν πολύ σύντομα και όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά να σκιαγραφήσουν τη -συχνά ιδεολογικά αμφιλεγόμενη- μορφή του υπό το πρίσμα της κοινωνιολογίας.

Πάντως εκείνο που συνάγεται ως γενικό συμπέρασμα από τη διαγωγή της όλης πορείας μέχρι και το θάνατό του, είναι ότι ο Κυριάκος Μάτσης υπήρξε κατ' εξοχήν άνθρωπος διακριτικός, με κοινωνική μόρφωση και αυθεντικός χαρακτήρας. Ό,τι πίστευε το πίστευε ενσυνείδητα, το διακήρυττε με πάθος, έξω από ρητορικές ηθικολογίες και στεγανά σχήματα. Ουδέποτε άφησε περιθώρια να φέρεται εκκρεμές μέσα σε τυχάρπαστες σκοπιμότητες, τη μικροκομματική καπηλεία και τα «πρέπει» καμιάς αριστερόστροφης ή δεξιόστροφης ιδεολογίας, έστω κι αν ο ίδιος ήταν ιδεολογικά τοποθετημένος. Τα λόγια του σε μεγάλο ποσοστό βρήκαν επαλήθευση στις πράξεις του. Δεν μπορούν να αμφισβητηθούν εύκολα, διότι πλείστα όσα, αφορούν τεκμηριωμένα ιστορικά γεγονότα. Και τούτο

παραπέμπει στην ποιότητα, το χάρισμα ηγετικής φυσιογνωμίας, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη πως όσοι τον γνώρισαν σηματοδεύτηκαν καταλυτικά από την επιρροή που εξασκούσε επάνω τους η προσωπικότητά του.

Όντας πρόσωπο με δημοκρατικές, διαπολιτισμικές και φιλελεύθερες πεποιθήσεις, δεν μπορούσε να αποδεχτεί οτιδήποτε λιγότερο από την ατομική ελευθερία για κάθε άνθρωπο, που την θεωρούσε αυτονόητο όπως και αναφαίρετο δικαίωμα. Οτιδήποτε λιγότερο για τον Κυριάκο Μάτση, απόληγε κατά την έκφρασή του, «αέρας πνίχτης». Γινόταν δηλαδή συνώνυμο με την αιχμαλωσία, με τον εξαναγκασμό της ανθρώπινης βούλησης, με τον αποκλεισμό των ανθρώπινων επιλογών τις οποίες συνεπάγεται η κριτική σκέψη. Η προσωπική πίστη του στην αρχή της ελευθερίας και η οξυδερκής διανοητική του αντιληπτικότητα, αποτέλεσαν βωμό για τον εναγκαλισμό μεγάλων ιδεαλιστικών προσδοκιών. Τούτες δεν είχαν ως θεμέλιο τόσο τις όποιες εκλογικευμένες απόψεις όσο το συναισθηματικό κριτήριο θέασης και ανίχνευσης των πραγμάτων, για να το ερμηνεύσουμε πιο φιλοσοφικά.

Κυρίαρχο στοιχείο της δεκαετίας του 1950 σε διεθνές επίπεδο, ήταν η συμβατικότητα και το στοιχείο της τυποποίησης. Γεγονός που οφειλόταν σε ραγδαίες εξελίξεις όπως τη διάδοση της τηλεόρασης, τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών σε αρχιτεκτονικά πανομοιότυπα δομημένα προάστια πόλεων στην αναζήτηση βιοτικών προοπτικών, τις αυστηρές κοινωνικές νόρμες όπως τα πρότυπα σύμπτυξης οικογένειας και ανατροφής των παιδιών, αλλά και ανελαστικούς κώδικες συμπεριφοράς, χωρίς να συνυπολογίζονται στην εξίσωση οι προσωπικές επιλογές. Ο Κυριάκος Μάτσης απέκλινε συνειδητά από τούτα. Γεγονός που προδίνεται και από την προχωρημένη ηλικία στην οποία μνήθηκε του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα σε σχέση με άλλα άτομα. Ασυμμόρφωτος επαναστάτης ως το τέλος και μακριά από ενδοιασμούς, επιδίωξε να παλέψει για την πραγμάτωση ενός προσωπικού ονείρου το οποίο θεώρησε επανάσταση απέναντι στην ανελευθερία που αντικατοπτριζόταν στην «πορφύρα της μητριάς Βρετανίας». Η ολοκληρωτική του αφοσίωση για επίτευξη ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα, σηματοδοτούσε υπέρβαση από «το συμφέρον το ατομικό» που θεωρούσε ολέθριο -όπως σημείωνε- για την ανθρωπότητα. Και τούτη η υποκειμενική άποψη έγινε τρόπος να «εργάζεται για το σύνολο και τον εαυτό του». Έγινε εφιαλτήριο απόδρασης του στοχαστή Κυριάκου Μάτση από στερεότυπες ρήτρες, ανεξάρτητα από το πόσο αλλόκοτο ή παιδαριώδες έμοιαζε για τα δεδομένα της εποχής, πόσο μάλλον τώρα με τη λογική ότι είναι μαθηματικά αδύνατον.

Δεν οραματιζόταν σαν προσωπιδοφόρος εθνικιστής, αλλά σαν ασυμβίβαστος ανθρωπιστής, αφού δεν τον ένοιαζαν πράγματα όπως η εθνικότητα ή τα πιστεύω των πολιτών που θα κατοικούσαν την Κύπρο, αρκούσε να είναι νόμιμοι κληρονόμοι που να πονούν τη γη της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η αντίληψή του για εκείνους όσοι με τις πράξεις και τη συνείδησή που κουβαλούσαν γίνονταν είτε τύραννοι είτε ξένοι σε σχέση με την έννοια της πατρίδας, της όποιας πατρίδας. Έχοντας γνώση ότι όλοι οι άνθρωποι αργά ή γρήγορα κάποτε πεθαίνουν, θέλησε να αποδείξει ότι το πότε και το πού δεν θα ήταν από τύχης, μα δική του απόφαση. Θα ήταν απόφαση ανιδιοτελούς ήθους σε συνδυασμό με την ελευθερία της επιλογής. Οι απαισιόδοξοι στίχοι από ένα ποίημά του μοιάζουν με απόσπασμα νεκρικής ακολουθίας όπου συμπυκνωνόταν όλη εκείνη η εσωτερική του δύναμη:

*«Παράξενο το μίλημα των λουλουδιών που σπέρνουμε στους τάφους
Λουλούδια παν στο μνήμα των να σπείρης θέλεις,
Τώρα που των ιδεών το άνθισμα θάφτηκε μέσ' το χώμα;
Σπείρε τα.*

*Πιο δυνατά θα πεταχτούν και πι' όμορφα θα λάμπουν
σαν απ' το χέρι σου, κυρά, καλή φροντίδα θα' βρουν.
Κι όσο φουντώνει η φυλλωσιά και πιο πολύ φυτρώνει
τόσο και πιο πολύ βαθιά η ρίζα των θ' απλωνει
ώσπου να φτάσει στο κορμί κάτω που θα σαπίζει
πιο περισσά για να τραφή και πιο πολύ ν' ανθίζει».*

Έτσι στον καιρό της απόδοσης, τούτο προσέδωσε στον Κυριάκο Μάτση το αρχαίο τραγικό νόημα που συγκλονίζει, αφού κανείς δεν μπορεί εύκολα να καθορίσει πως θα πεθάνει εάν δεν υπερβεί τον εαυτό του απόλυτα, ανεξάρτητα από τους λόγους για τους οποίους το πράττει.

Νεκτάριος Παρτασίδης
Κοινωνιολόγος,
Αναπληρωτής Πρόεδρος Συνδέσμου Κοινωνιολόγων Κύπρου

Υποβλήθηκε: Εφημερίδα «Η Μάχη»,
Πέμπτη, 12 Νοεμβρίου 2015

Yiannakis Matsis

From: doxa@ucy.ac.cy on behalf of Doxa Komodromou [doxa@ucy.ac.cy]
Sent: Πέμπτη, 12 Νοεμβρίου 2015 12:56 μμ
To: ymatsis@cytanet.com.cy
Subject: Αυτό θα μπει την Κυριακή στη Μάχη
Attachments: ?e?t?????.doc

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ